

Kontrollköp av folköl, tobaks- och nikotinprodukter och receptfria läkemedel

Kommunen har rätt att utföra kontrollköp av folköl, tobaks- och nikotinprodukter, och receptfria läkemedel. I det här informationsbladet berättar vi om vad kontrollköp innebär för dig som säljer dessa varor.

Vad är ett kontrollköp?

Ett kontrollköp är en tillsynsmetod som innebär att en person över 18 år med ett ungdomligt utseende testar om det går att handla produkter med ålderskrav – exempelvis tobaksvaror – utan att den som säljer eller lämnar ut dem försäkras sig om att kontrollköparen har fyllt 18 år.

Syftet med kontrollköp

Syftet med kontrollköp är att ge underlag för en dialog mellan kommunen och den som lämnar ut folköl, tobaks- och nikotinprodukter, och receptfria läkemedel om skyldigheten att förvissa sig om att kunden har fyllt 18 år.

Hur går ett kontrollköp till?

Kommunen anlitar en person över 18 år med ett ungdomligt utseende (kontrollköparen) för att testa om hen kan handla folköl, tobaks- och nikotinprodukter eller receptfria läkemedel utan att du som handlare begär legitimation och förvissas dig om att kunden har fyllt 18 år. Om kunden inte har någon legitimation, eller vägrar visa den när du begär det, får hen inte köpa varorna.

Resultatet från kontrollköpet används sedan som underlag för att skapa en dialog mellan kommunen och dig som säljer eller lämnar ut varan. Genom dialogen kan kommunen hjälpa dig att utveckla väl fungerade rutiner för ålderskontroll. Du som näringsidkare får även tillfälle att dela med dig av dina erfarenheter inom området.

Kommunen har rätt att genomföra kontrollköp utan att informera om det i förväg. Efter kontrollköpet ska kommunen snarast underrätta dig om att ett kontrollköp har ägt rum och om resultatet.

Information om kontrollköp

Denna information om kontrollköp riktar sig till näringsidkare som säljer folköl, tobaksvaror, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare, eller receptfria läkemedel. Med e-cigarettor och påfyllningsbehållare menar vi sådana produkter som innehåller nikotin.

Kommunen får inte använda ett kontrollköp som underlag för en administrativ åtgärd. Det betyder att kommunen exempelvis inte får meddela ett försäljningsförbud på grund av vad som kommit fram vid ett kontrollköp.

Varför behövs kontrollköp?

Syftet med kontrollköp är att ge underlag för en dialog mellan kommunen och den som lämnar ut folköl, tobaks- och nikotinprodukter, och receptfria läkemedel om skyldigheten att förvissa sig om att kunden har fyllt 18 år.

Att produkterna bara ska få säljas till den som har fyllt 18 år har flera skäl. Alkohol, tobak och nikotinprodukter är beroendeframkallande och medför hälsorisker. Åldersgränsen begränsar tillgängligheten för ungdomar och förhindrar tidig alkohol-, nikotin- eller tobaksdebut.

Receptfria läkemedel som används eller hanteras på fel sätt kan orsaka stor skada. I detaljhandeln finns inte samma möjlighet för ungdomar att få rådgivning som på ett apotek.

Därför är åldersgränsen viktig för att förbättra folkhälsan i Sverige och förhindra felanvändning av läkemedel. Du som är näringsidkare ansvarar för att organisera försäljningen på ett sådant sätt att kunder under 18 år inte kan köpa varorna.

Vid dialogen efter kontrollköpet kan kommunen försäkra sig om att du och din personal har förstått regelverket på området.

Kommunen får även möjlighet att informera om riskerna med att inte begära legitimation. Den som säljer eller lämnar ut folköl, tobaks- och nikotinprodukter eller läkemedel till någon under 18 år kan dömas till böter eller fängelse.

Din egenkontroll som näringsidkare

Du som näringsidkare är skyldig enligt lag att kontrollera att försäljningen sker enligt gällande lagar. Detta kallas för egenkontroll.

Rutinerna som du och din personal ska arbeta efter för att följa lagarna – bland annat att säkerställa att åldersgränsen 18 år upprätthålls – ska finnas nedtecknade i ett egenkontrollprogram.

Du som näringsidkare är ansvarig för att ge din personal det stöd och den information de behöver för att kunna följa bestämmelserna vid försäljning.

Mer information om egenkontrollprogram kan du få av den kommun där försäljningen sker.

Lagar som reglerar kontrollköp

Bestämmelserna som ger kommunen rätt att utföra kontrollköp finns i alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter och lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel.

Mer om kontrollköp

[Egenkontrollprogram för tobaks- och nikotinprodukter](#)

[Om egenkontrollprogram på alkoholområdet](#)

[Mall för egenkontrollprogram folköl](#)

[Regelverk och vägledning till egenkontrollprogram för handel med receptfria läkemedel finns på Läkemedelsverkets webbplats](#)

[Regler för näringsidkare som säljer folköl, tobaksvaror, e-cigarettor, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter](#)